

Föremål för forskning. Trettio forskare om det kulturhistoriska museimaterialets möjligheter. Birgitta Svensson (red). Nordiska museets förlag, Stockholm 2005, 216 s., ill. ISBN 91-7108-501-7.

Vad är egentligen ett museimaterial och hur kan det tolkas och användas? Det är några frågor som besvaras i boken *Föremål för forskning*. Bakgrunden till boken är två seminarier som diskuterat museer och forskning. På det första seminariet diskuterades begreppet kulturhistoria i relation till museiforskningen, och det andra diskuterade relationen museer och universitet. Bägge tillfällena gav upphov till frågor kring forskning och museer, hur museiforskning kan se ut och vad som kan beforskas.

I bokens inledning visar Birgitta Svensson hur frågan kring museer och forskning, som sannerligen inte är någon ny diskussion, kan finna en lösning i det kulturhistoriska begreppet och då den så kallade ”nya” kulturhistorien. Den skiljer sig från den gamla genom att istället för att producera kategoriseringsverktyg som delade in historien i hanterbara fack, undersöka historiska processer. Svensson förklarar det efter ett djuplodande resonemang kring realism och materialitet som att ”kulturen så betraktad, kan inte avskiljas från den politiska och sociala verkligheten. Tvärtom spelar kulturhistorien en politiskt viktig roll genom att den förmår avtäcka de djupast liggande värdemönstren och visa hur de ser ut, hur de uppkommer men också hur de formas i vår samtid i intersektioner mellan en rad olika kulturella identiteter och traditioner.”

Svensson ägnar också en del i sin inledning kring begreppet forskning. Kan det bedrivas forskning i andra bildningsinstitutioner förutom universitet och högskola? Javisst, svarar Svensson, men med tydliga förbehåll. Museidokumentation, faktainsamling och kunskapsuppbyggnad är något som många museitjänstemän betraktar som ”forskning”. Svensson menar att denna definition avskiljer museerna från forskarsamhället. Kan man istället relatera museifrågorna till tydliga frågeställningar, teoretiska resonemang och vetenskapliga metoder blir det lättare att bygga broar mellan universitet och museerna. Då blir det ”forskning”.

Boken innehåller trettio ”diskuterande essäer”. Här finns endast utrymme att referera några få.

En text som fortsätter inledningens ambitioner att föra fram den ”nya kulturhistorien” är Britt Liljewalls. I texten *Gustav Vasa och kulturhistorien* applicerar hon detta synsätt dels på personliga reflektioner kring sin tid som intendent på Nordiska museet, och dels på museiarbetet i stort. Hon relaterar detta till en diskussion kring den staty av Gustav Vasa som står i Nordiska museets stora hall. Liljewall undrar varför de kulturhistoriska museerna ägnar så lite tid till självreflektion. Svaret är att museerna i första hand ser sig som upplevelseproducenter än som kulturanalytiker. Men hur skulle då en analys av museernas verklighet se ut? Liljewall föreslår att man förenar upplevelse och problematisering i högre grad än nu. Det handlar om trovärdighet.

Maria Sjöberg ställer i sitt bidrag frågan varför kulturhistorien ses som fredlig. Utgångspunkten för den frågan är det faktum att Nordiska museets samlingar i princip saknar material som direkt berättar om Sveriges tid i krig. Kan man ändå använda sig av de kulturhistoriska samlingarna, undrar Sjöberg. Svaret

är Ja, vilket hon visar genom att presentera två litografier av Alexander Wetterling. Bägge föreställer stridsscener. Sjöbergs resonemang kring krig och kvinnligt/manligt och krig/civilsamhället är intressant och hon ser genom sin analys att kulturhistoria utifrån Nordiska museets samlingar ser krig och civilsamhälle som två motpooler. Det är mycket problematiskt menar Sjöberg.

Maria Sjöberg letade svar på frågor i ett kulturhistoriskt material. Anna Maria Claesson började istället ställa frågor. På Jönköpings läns museum gjorde hon en utställning utifrån dagböcker skrivna av en kvinna som åkte till Kina 1896 för att missionera. Tydligt och engagerande visar hon att frågorna kanske inte i första hand kan besvaras genom utställningar eller annat museiarbete. Men det är frågor att bära med sig. I Claessons fall resulterade det i en avhandling i etnologi med namnet *Kinesernas vänner*.

Emma Arenhill har bearbetat ett arkivmaterial från STF. Hon beskriver hur letandeprocessen i arkiven är en känsla av upptäckarglädje och samhörighet med den tid materialet härstammar. Intressant är hur hon utifrån ett bildmaterial med personer som bestigit Storsylen i Jämtlandsfjällen talar om det sena 1800-talets natursyn, och kopplar det till dikotomier som natur/kultur kopplat till manligt/kvinnligt.

En annan typ av kunskapsarkiv finns i de så kallade genbankerna i Julita gård. Här bevaras gener av växter för framtida behov. Else-Marie Strese skriver med utgångspunkt i sitt arbete på Julita om hur viktigt det historiska värdet är med genbanken och vilken kunskap man kan bygga där ur. Hennes exempel är humle och en äldre frösamling. Även om värdet främst är botanisk eller genetisk är det viktigt att koppla samlingen till agrar- och kulturhistorisk kunskap. Ett tvärdisciplinärt angrepps sätt är viktigt, avslutar Strese.

Bo Larsson visar i sin artikel hur han prövar att förena teori med praktik när han intervjuar personer som varit med att tillverka ett slags harvredskap, den så kallade Enasladden. Det är en slags metodtext där försöket att teoretisera en för museiarbetarna vanlig dokumentationssituation resulterar i en reflektion kring den egna rollen och intervjusituationen.

Bokens exempel är mångfacetterade. Här skrivs om arkivalier, föremål, perspektiv och det tolkas, fördjupas och det är som helhet en intressant bok. Just för att exemplena är så många. De många författarna redovisar en stor bredd av material som finns i de kulturhistoriska museernas samlingar och vilken potential de har. Som alltid när det gäller antologier spretar innehållet i denna bok åt olika håll, vilket både beror på särintressen, olika erfarenheter och ingångar i museiarbetet. Texterna är därför på olika plan och har olika ambitionsnivåer, vilket gör att många artiklar inte har möjlighet att följa inledningens ambitioner att visa exempel på den ”nya kulturhistorien”. Men i sitt sammanhang kan läsaren själv relatera de olika texterna till varandra och så jämföra och se processer som cementerar olika värdesystem i olika tider.

När jag läser boken med den disputerade etnologens ögon blir inledningen en teoretisk repetition. De olika essäerna leder mig mellan olika historiska och samtida händelser och nedslag. Det blir en god introduktion till en för forskarsamhället ofta främmande museiverklighet. Men en fråga följer med mig under hela läsningen. Varför det är så viktigt att innehållet i boken klassas som ”forskning”? I underrubriken sägs att det just är trettio ”forskare” som deltar. Inledningen definierar även skillnaden mellan

museernas vanliga kunskapsuppbyggande arbete och "forskning". Men är då innehållet i den här boken resultat av "forskning"? Det borde det ju vara. Men det blir svårt att bedöma eftersom de trettio artiklarna är "diskuterande essäer". De tydliga frågeställningarna, de teoretiska resonemangen och de vetenskapliga metoderna syns ibland tydligt, ibland mellan raderna, och ibland inte alls. Om jag ser till författarpresentationerna ser jag att många är disputerade, andra inte. Är det ändå forskning? Tja, egentligen spelar det ingen roll. Men det blir en märklig statusmarkering över bokens innehåll som jag uppfattar som onödig och kanske felaktig.

Som museitjänsteman är det med stor förtjusning som jag läser den här boken. Inledningen ger mig hjälp att bearbeta det museimaterial jag har tillgång till. Jag blir inspirerad. Essäerna ger mig en bred bild över vad andra museer (främst Nordiska museet) har i sina samlingar samt vilka frågor mina museikollegor brottas med. Genom att försöka sätta in mitt eget museums material i sammanhang utifrån historiska processer och kontexter uppstår nya intressanta frågor. Jag blir inspirerad att bygga på med nytt material. Det är förmodligen bland museitjänstemän och studenter på museiutbildningarna målgruppen och intresset för boken i huvudsak finns. Tyvärr tror jag att ambitionen är tvärtom, att man vill få upp forskarsamhällets ögon för det de kulturhistoriska museernas samlingar.

Sammanfattningsvis finns det liknande problem med Föremål för forskning som kännetecknar alla antologier. Det spretar. Skillnaden mellan de olika bidragen är tydlig, ibland i nivå, ibland i ambition, ibland kanske i förmåga. Dock visar boken på bredd och tyngd i de kulturhistoriska museernas samlingar. Boken visar på behovet av att detta material tillgängliggörs och beforskas. Många artiklar är också goda exempel på hur detta kan gå till.

Magnus Gudmundsson, Malmö